

zdaj kakošen magnat katere koli vrste, zdaj kakošen mestjan ali trgovec ali kdor koli se hoče patrijotičnega in za državo in madjarstvo zaslužnega pokazati, ali se vladi za kakošen križec, kakošno zvezdico ali kakošno takošno odlikovanje prikupiti, daruje v to svrhu večo ali manjšo denarno svoto. Razven tega pa so tudi skoro po vseh mestih društva, katera ob vsakoterih prilikah tudi po kavarnah in gostilnah darove pobirajo za darila slavjanskim, rumunskim in nemškimi šolarčkom, kateri se pridno madjarsčine učijo in v madjarskem duhu odlikujejo.

Madjarska duhovščina je z vso gorečnostjo vneta za razširjevanje madjarstva: kjer koli mogoče, se le madjarski pridiguje in veronauk le madjarski uči. Slovaški duhoven, znamenit in pošten mož iz Gornje-Ogerskega, mi je pripovedoval, da tam nekateri duhovni v cerkvi s prižnice slovaškemu ljudstvu prigovarjajo, naj se vsakdo pridno madjarskega jezika uči, ker to je Bogu dopadljivo; madjarski jezik je žlahtnejši od slovaškega, toraj tudi Bogu ugodnejši, in kedar se k njemu lepo po madjarski moli, on molitve rajši in poprej usliši nego kedar se po slovaški za milosti prosi.*)

Ob navedenih in še mnogoterih družih razmerah, o katerih pa prihodnjič obširnejše govoriti nameravam, se tedaj lahko misli, da Madjari v kratkem svoj cilj dosežejo ter slovansko, rumunsko in nemško prebivalstvo, katero je v njihovi oblasti, pomadjarijo; vendar te želje, kakor mogočne tudi so, se Madjarom ne spolnijo, in sicer prav zavoljo teh brezobzirnih, nasilnih, zvijačnih, prenaglih in hudobnih sredstev ne, katerih se v tem boju poslužujejo. Več o tem prihodnjič.

V Budapešti 3. februarija.

Dr. Ahasverus.

Starinstvo.

Motniški rimski kamen „Savo fluvio“.

Prošnja do domoljubov.

V. VLPIA. FIRMINA. ANNOR. TRIG.
M. VLPIVS. N. MNTA. FIRMINVS.
ET CANNONIA. STATVTA. V. F.
FECERVNT. SIBI. ET. VLPIO
FIRMIANO. F. AN. XIII.

Tak je napis tega uže tretjikrat v „Novicah“ omenjenega rimskega kamna.

Kamen je sam na sebi tako nedolžen, da se prav nič ne more uganiti o njem. On predstavlja neko v srednjem času rimskih cesarjev živečo družino, namreč zakonske: „M. Ulpius Firminus“ in njegovo soprogo „Cannonia Statuta“, katera sta ta nagrobni kamen svojima umrlima otrokoma, 30 let stari hčeri „Firmini“ in 13 let staremu sinu Ulpiju Firminu postavila.

Codex Aug. stran 364. imenuje Speier (??) kot kraj nahodbe. Apianus je pokazal kraj blizo grada „Sannek = Savinjek, Žovnek“ 2 milji od Celja. To je menda tudi pravo.

Lacij (1551), ki je Apiana prepisal, je po svoji metodi, kar se je dalo, sebi prisvojil, in ga na Trojanah predstavil. Avgust Tyff, ki je toliko o Trojanah pripovedoval, ni vedel nič o tem napisanem kamnu. To je dokaz, da ni ne na Trojanah ne v Motniku njegovo mesto bilo. S tem pa je tudi zgodovina tega kamna končana. — V 39. listu „Novic“ leta 1879. je pisal g. Križnik, da ljudstvo pravi, da ondi, kjer je zdaj tabor,

*) Ni tedaj čuda, da si naši nemškutarji Madjare za zgled jemljejo in da na to težijo, da bi, kakor na Ogerskem madjarski jezik, tako v Avstriji nemški jezik bil edini pravni jezik.

Vred.

je nekdam neka grajščinica stala, poimenovanje „grajščinica“ pa ni rimska, ampak sredoveška starina, torej, kako pravi ljudstvo, da je gradišče ali grajščinica bila? Zarad lege ustanove sv. Antona pa znate prav imeti, če ni na Kozjem hrbtu dokazov meni tudi se je uže to dozdevalo, al nepoznan mi je kraj, zato sem po listinskem imenu našel

Savo Fluvio = savski most.

Za to rimsko stacijo se še dan danes kraj lege ne pozna, zato hočem v kratkem svoje mnenje objaviti. Glavna cesta iz rimske Ljubljane peljala je po sedanji dunajski cesti proti sv. Krištofu. To kažejo grobovi itd. natanko v prof. Müllnerjevi knjigi „Emona“ popisani. Kam pa od tod? — naravnost proti kraju, kjer je še dandanes „savski most“. To kaže praktično izurjenost Rimcev pri zidanju cest, ki so si vedno najkrajše in naravnostne poteze izbirali. Vsaj ni drugje pripravnega obrežja za „brod“, in to kaže pa tudi poglavitno velikanska trdnjava nad sedanjim črnuškim mostom, ki je po svoji izvrstni legi in osupljivi velikosti sama po sebi javno spričalo o važnosti njeni, ker je varovala prehod čez Savo menda uže iz prazgodovinskih časov. Nje položaj govori za pravo lego na Savi, pa tudi to, da nam druge poteze od sv. Krištofa naprej manjka.

Najboljše spričalo, da se v svojem mnenji nisem motil, pa je daljava po rimskih miljah. Od Emone (Iga) do savskega mosta (Savo fluvio) je bilo 9 rimskih milj.*) Ta daljava se tudi z današnjo vjema. Sedaj je pri savskem mostu kilometerkamen $6\frac{1}{5}$ kilometra, na Viru pa $15\frac{3}{5}$ kilometra; to dá 6 dobrih rimskih milj; daljava od savskega mosta do unkraj Mengša, kjer so podzemeljske razvaline, je pa še dokaj večja. Od Vira do Gradišča pri Podpeči pa je zopet dobrih 5 rimskih milj. Če se tedaj te daljave z rimskimi milijami primerijo, razvidi se takoj, da se tu vse vjema. Res je, da je namesti 5 blizo $6\frac{1}{3}$ rimskih milj od savskega mosta do Vira, a ni nemogoče, da je bila rimska pošta „ad quarto decimo“ (lapide**) nekaj bliže stala, kakor sedanji Vir; če pa je, potem je daljava od rimske pošte pri Viru na Gradišče taista, kakor iz Blagovice na rimske Trojanah.

S tem, menim, je stvar dosti razsvitljena. Kdor pa ni tega prepričan, svetujem mu, naj vzame v roke karto generalnega štaba in naj natanko vse to pregleda — se vé, da mora ljubljansko savsko obrežje poznati — in prepričan sem, da bo potem mojemu popisu pritrdil.

(Konec prihodnjič.)

Mnogovrstne novice.

* 30 let starega konja, ki ga je jahal naš cesar, ko se je dal l. 1867. v Budapeštu za ogerskega kralja kronati, so 28. dne u. m. zavoljo neozdravljive boleznii zaklali v dunajski živinozdravnišnici. Izvrstno lep konj „Cebra“ imenovan, belec po barvi, je bil v cesarskem kobilstvu v Lipici rojen, zadnja leta pa je onemogel in v pokoji živel v hlevu ogerske garde na Dunaji. Da bi se ga ne bila lotila neozdravljiva bolezen, doživel bi bil morebiti 40 let, kajti najviša starost konjska sega do 40 in se ve malokaterokrat do 50 let.

* Časnikov izhaja v Avstriji 1200, v Nemčiji 3778, na Angleškem 2509, na Francoskem 2000, v Italiji 1226, v Rusiji 500 itd.; — v Evropi tedaj skupaj 13.625. V Aziji izhaja 387, v Afriki 50, v Ameriki 9129,

*) Po Peutingerjevi karti.

***) Jeruzalemski potopis.